

020094328

Marseille, 1. avgusta 1945. - št. 10

DOMOVINA

So stvari na svetu, za katere ne vemo, ali jih je rodil jasen un ali le sen. Menadoma, ob kakršnikoli priliki nam z neznansko svetlobo napolnijo srce in užgo vanj globoko, živo sled. Ta sled ostane v nas; nosimo jo s seboj in marsikaj v življenju dobiva posledaj drugačen smisel in drugačen pomen za nas.

Nekaj podobnega sem doživel mrzle zimske noči v izgnanstvu. Menadoma se mi je utrgala nit spanja in skoraj presenečen sem odprl oči. Sobico, v kateri sem živel takrat, je zalivala hladna svetloba, kajti od zunanje strani je pritiskal na šipe zimski mesec svoj široki obraz. Daleč nekje je ropotal kmečki voz, v so sednji sobi je nekdo kašljal in, kadar je od časa do časa zamrznil krog in krog sleherni curek življenja, sem čutil iz doljnega nadstropja enekomerno tiktaka nje budilke. Ves svet je spal, Samo jaz nisem mogel. Ves svet je počival pod glugo strujo sanj, ki jo je srebrila mesečina, samo moj obraz se je dvignil iznad nje, v molčanje noči.

Upiral sem oči v prostor, toda vsi predmeti so se mi zdeli kakor v meglo potopljeni. Gledal sem jih, ne da bi jih videl. Kar sem videl zares, ni bilo nič predmetnega; bilo je iz sanj in spomina rojeno, bila je povest, ki jo je šepetalo srce.

Videl sem zimsko pokrajino v rožnatem jutranjem soncu. Kupe deviškega snega ob razvoženi cesti in modre sence med nagrnadenimi grudami. Na desni plan s temno nitjo zasneženega potoka, na levi gozd. Živo zelenje smrek pod mehкими kapami snega, rdečkastega debla borovcev in temno zeleni ribnik, še ves v senci. Nekoč sem hodil tod. V prav takem veselju, s prav tako svetlo modrim nebom in z vrsto svečanih gorških očakov na obzorju. Bil je čas po božiču, ko po vaseh še diši po praznikih, toda na prisojnih rebrih sijajo že trdi, beli srčki teloha iz tal.

Gledal sem to podobo nekdanjih dni in v živi bolečini se mi je stisnilo srce.

Domovina!

Zaželel sem si nazaj v ta svet, ki sem ga tako zelo potreboval za svoje, čisto svoje življenje. Zaželel sem si njegovih ljubljanih pomladanskih noči z južnimi zvezdami in toplimi viharji. Potoki dero med mladimi travami, vode klokotajo v temnih globelih, divje gosi tožijo ponoči nad rodnim mestom. Zahrepenel sem po domačih večernih zarjeh, po jutranjih meglicah, po dišeči pomladanski prsti in po tihih stezah, vodečih skozi hladne, z roso oblite gozdove. 1.

Tedaj se mi je zazdelo, da čujem od vrat sem čuden šum. Obrnil sem se in pogledal. Da, čez prag se je izpod vrat poredilo potleh nekaj črnega in počasi zdrselo proti sredini sobe. Temna proga je bila videti mastna in nabrekla. Kakor kača se je potegnila od vrat do srede sobe, kjer se je enakomerno razlezala, kakor bi se nekaj natekalo v lužo.

Vstal sem in stopil bliže. Široki obraz zimskega meseca se je bil že odmaknil od okna in oko ni moglo razpoznati, kaj je na tleh. Počutil sem. Res se je neka gosta tekočina leno vlivala v sobo. Pomočil sem prst vanjo in, ko sem ga dvignil v mesečno luč, me je stresla groza. Prst je bil ves krvav.

Tišina okrog mene se je zgostila. Težka in brezšumna je polnila sobo, ko sem strmел v široko lužo krvi predseboj. Bilo mi je, kakor bi me bila trda roka prestavila iz poprejšnje igre domišljije v edino pravo resničnost. In od prvega trenutka dalje sem vedel vse. Vedel sem zlasti, od kod in zakaj ta kri. In čudna, strašna je bila procesija podob, ki so se zvrstile mimo mojih oči.

Videl sem velik vojaški kamion in talce na njem. Po pet in pet jih postavljajo pred puške in vojakom v železnih cela

dah se rahlo tresejo roke. Kri škropi zidove in prašni tlak je ves krvav. Eden izmed talcev je naložil suknjo padlega tovariša v krvi in jo tresčil oficirju v obraz: "Ali se še niste napili naše krvi?"

Videl sem vaško ulico, pokrito s trupli. Ob vodnjaku dva otroka, ki se še v smrti držita za roko, kakor sta sse bila držala na svojem brezupnem begu. Enemu je bajonet prebodel vrat in sence, drugega je ubila krogla. Belo oko prvega se prazno upira v sonce.

Videl sem na stol privezано dekletko na tovarniškem dvorišču. Oficirjeva pištola ji je raztreščila glavo. Zdaj sedi tu, mrtva, za zgled in svarilo, in velike mesarske muhe sse pasejo po njeni krvi.

Videl sem...

Čamomaščevanje! Videl sem naše moške in fante, dekleta in otroke, vrste kmečkihⁱⁿ delavskih očetov in mater, sinov in hčera v trpljenju, kakršnega še ni doživela slovenska zemlja. In ko se je ta krvava procesija pomikala mimo oči duha, sem se zavedel, da se je prižgala v mojem srcu luč nekega nikdar doslej tako živega občutka. Vsak izmed teh bledeh obrazov mi je nenadoma blizu in drag, kakor bi me bila združila z njimi skupna bolečina globoko ranjene duše. Sleherno to iznakazeno, v poslednji sen zamaknjeno glavo bi rad vzel v dlan in jo stisnil k sebi. Ubogi vi, dragi, sveti naši mrličii!

Domovina!

Da, toda zdaj ne več domovina letnih časov, travnikov, polj in gora. Nič več samo domovina osebnega veselja in sreče. Moja domovina se je razširila, poglobila in počlovečila. Roke mučenih, poklanih, postreljenih, ubitih in vseh padlih so to noč posegle po meni in me trdneje kot kdaj prej priklenile na domačo prst. Žgale so me rane, ki jih mrtvi niso več čutili. Pekle so me krivice, njim prizadejane. Iz vse prelite krvi, iz solz in gorja, iz utajenega srda, ki mi je vse nekdanje človeško lice preoral, iz vsega tega se je to noč rodila v meni doslej neznana slast. In vedel sem: postal sem član velike, tisoč in tisočobrazne družine.

Zunaj je potemnel svet. Mesec se je nagibal za gore, črne strehe so se risale na rísvetljenem nebu. Čudno miren sem zopet legel. Še sem upiral oči v okno, toda pogled ni več jasno razlikoval predmetov od sanjskih podob. Samo en obču-

tek je živo tlel v meni: Kadar koli bom hodil spet po naši zemlji, ne bom nikoli več san. Sleherna misel, sleherni zib srca bosta povezana s trupli naših žrtev, ki bodo pod sladko slovensko rušo spale svoj večni sen. Umrli so, padli so, bojevniki in mučniki, toda njihov sen o svetlejšem, o človeka vrednem življenju, ni umrl. Ta sen živi, ta sen gori v nas - postal je za nas smisel odmerjenih naših dni, obveza in tudi dolžnost.

-Ferdo Kozak-

*

PRVA NARODNA VLADA SLOVENIJE

Na svečani seji predsedstva Slovenskega narodno osvobodilnega sveta v osvobojeni Ajdovščini, je bila 5. maja postavljena Narodna vlada Slovenije.

Ukaz o imenovanju Narodne vlade Slovenije:
Predsedstvo Slovenskega narodno osvobodilnega sveta imenuje sledečo Narodno vlado Slovenije:

Kidrič Boris, predsednik vlade
Brecelj dr. Marijan, podpredsednik
Polič Zoran, notranje zadeve
Iokorn dr. Jože, pravosodje
Kozak dr. Ferdo, prosveta
Bebler dr. Aleš, finance
Leskošek Franc, industrija in rudarstvo
Vavpetič dr. Lado, trgovina in oskrba
Hribar Janez, poljedelstvo
Fajfar Tone, gozdarstvo
Tomšič Vida, socialna politika
Ahčin dr. Marijan, narodno zdravje
Kambič dr. Miha, gradnje
Snoj Franc, lokalni promet

Ajdovščina, dne 5. maja 1945.

Za predsedstvo SNOS-a:

Sekretar:
France Lubej l. r.

Predsednik:
Josip Vidmar. l. r.

A T L A N T S K A K A R T A

(Ob četrti obletnici)

14. avgusta 1941.

Skupna deklaracija predsednika ZDA in ministrskega predsednika g. Churchilla, predstavnika kraljevske vlade Združenega kraljestva, ki sta se sestala in smatrala za potrebno, da objavita potom nje določene skupne principe nacionalne politike njihovih respektivnih držav, na katerih principih gradijo te države svoje želje v boljšo bodočnost sveta.

1. Njihove države ne zahtevajo nikakih teritorialnih in drugih povečanj.

2. Ne žele videti teritorialnih izprememb, ki bi ne odgovarjale svobodno izraženim željam dotičnih narodov.

3. Spoštujejo pravice vseh narodov, da si izberejo oblike vladavine, pod katero bodo živeli, želijo, da bi se povrnila suverene pravice in samouprava tistih, katerim so bile te pravice in samouprave nasilno odvzete.

4. Smatrajo za potrebno, da bodo spoštovale svoje lastne obveznosti, da bodo pomagale sodelovanju vseh držav, velikih in majhnih, zmagovitih in premaganih ob enakih pogojih v svetovni trgovini in svetovnih surovinah, potrebnih za njihovo ekonomsko blagostanje.

5. Žele doseči na ekonomskem polju najpopolnejše sodelovanje vseh narodov v cilju, da se zavarujejo v vsem boljši pogoji dela, ekonomski napredek in socialna varnost.

6. Predvidevajo, da se bo po končanem uničenju nacistične tiranije vzpostavil mir, ki bo zagotovil vsem narodom sredstva za varno življenje znotraj lastnih mej in mir, ki bo vsem ljudem vseh držav zagotovil bodočnost, da bodo preživeli svoje življenje brez bede in strahu.

7. Tak mir mora dati vsem ljudem možnost, da brez preprek prebrodijo morja in oceane.

8. Prepričani so, da bodo morali vsi narodi sveta iz realističnih, kakor tudi iz duševnih razlogov opustiti uporabo sile. Ker se bodoči mir ne more ohraniti, če narodi, ki pretijo ali bi lahko zagrozili z napadom od zunaj, pričnejo z oboroževanjem na suho, v zraku in na morju, so prepričani, da je razorožitev takih narodov velike važnosti do te daj, dokler se ne vzpostavi širši in trajni sistem obče varnosti.

Oton Župančič:

— K O V A L Š K A —

Mi, kar nas je kovačev,
mi bomo vsi kovali,
kovali svoja srca, kovali svoj značaj!
Kako zvane nam duše, bomo poslušali...
Čakaj?

Morda pod kladiivi se nam oglasi
kedaj srce, ki v njem bo pravi bron,
ki pelo bo, vabilo kot zvon,
da bomo krog njega se zbrali!
Vsi:

Črnci rudarji iz Idrije, iz Trbovelj,
iz plavžev gorenjskih, iz Koplje, iz Borovelj,
od Nabrežine beli kamenarji,
devinski opaljeni ribarji,
polnagi nosači iz luke tržaške - četa,
kot da kiparju ušla je izpod dleta -
zidarji iz Renč, mizarji šentviski, Solkanci,
drvarji po šumah, šoto vozeči Ižanci,
vi, sključeni tkalci od stativ,
strojarji smrdljivci, zaviti v čresla ostri duh,
vi mlinarji, ki nam meljete kruh,
ti, mož, ki orješ in seješ, se družno z volom potiš,
ti, štajerski viničar, ki nam vince mediš,
ti, s svincem v pljučih, z očmi gasnočimi, stavec,
v vrtnice mirno zroči savinjski plavec,
Vipavec brbljavi, zamišljeni briški kolon,
vi vsi, ki poznate otiske zapestnic, spon,
tudi vi, pozorno sklonjeni naprej,
brodarji v bodočnost, v obzorja nova brez mej!

Zato bomo mi kovači kovali,
trdo kovali, tenko poslušali,
da ne bo med nami nepoznan,
ko pride čas, ko sine dan,
da vstane, plane kladiivar,
kladiivar silni iz nas.

N A Š I M E J N I K I

Trst, Gorica, Celovec, Beljak, Monošter!

Kaj bo z vami, mejniki naši? Vsa štiri leta ni nihče govoril o vas, samo slovenski narod je neprestano mislil na te svoje stare, večne mejnike. Ne samo ta štiri leta, slovenski narod misli na te svoje spomenike, od kar tu živi, od kar se zaveda samega sebe. Vključil jih je v svojo domovino, ne včeraj, temveč že nekoč, davno. In ko je v teh letih prelil toliko svoje dragocene krvi, ko ga ni nihče spraševal, koliko šteje, senzdaj, ko si je zasadil trdno svoje mejnike, zbirajo okrog njega in zahtevajo dokazov in celo statistik. Ne prinašajo mu odlikovanj, nagrad za njegove daritve, statistik zahtevajo, dokazov. Celo premaganici prihajajo, pa ne ponižno, kakor se spodobi premaganemu nasilniku, temveč, ko jim je odpovedalo orožje in nasilje, so se spomnili statistik, in so se pri tem, kakor se pivški clovek nasloni s komolcem na mizo pri čaši vina, naslonili na naša mesta: slovenski narod ni bilo mogoče premagati v gorah z orožjem, z nasiljem, tu, pri mestih ga pa bo mogoče. Mesta so njegova rana. S statistikami se da dokazati, da so mesta tuja po narodnosti; in ker mesta ne morejo živeti brez zaledja, je treba tudi polja, travnike, gozdove, gore, doline, vasi, skratka vse pripojiti mestom.

Stara pesem, slovenski narod jo dobro pozna. Zares, nekoč sploh nismo imeli svojih slovenskih mest, celo Ljubljana pred dobrimi sto leti ni bila slovenska. Po prvi svetovni vojni so nam zaradi Trsta, ki ni bil "naš", vzeli vso Primorsko, zaradi Celovca so Koroško in zaradi Maribora so nam hoteli vzeti vso Štajersko; vzeli so nam radgonski kot zaradi "nemške" Radgone; in zaradi Sobote in Lendave so nam hoteli vzeti Prekmurje; rabski kot so nam vzeli zaradi Monoštra in zaradi razvodja. In tako so nam hoteli vzeti vso Slovenijo, enostavno zaradi mest. In zaradi teh mest in mestec, ki da niso naša, kjer da imamo samo manjšino, se začinja stara pesem znova.

Stara pesem. Slovenski narod ni bil gospodnji narod in ni imel svojih mest. V naših mestih so živeli tujci. Slovenski narod pa je garal po dolinah in gorah za te tujce. Pa je prišel čas, ko je slovenski narod začel gojiti svo-

jo kulturo, in s to kulturo je slovenski narod začel osvaja-
ti mesta drugo za drugim. Ali smo pred dobrimi sto leti ime-
li kako večje svoje mesto? Ne. Ali smo jih imeli pred to
vojno? Imeli smo jih, in dokaj smo jih imeli.

Ampak v mnogih je še vedno bilo nekaj tujega. In člove-
ku, ki se je mudil v njih, se je zdelo, da od nekod zaudar-
ja po nečem starem, zasmrajenem, tujem, nadvse zoprnem. Da,
vedno je v njih zaudarjalo po neprezračenosti. Ulice so si-
cer govorile slovenski, po dnevi celo. Po dnevi je dehtelo
po nečem slovenskem, po njivah, po travnikih, celo po gors-
kih rožah, dehtelo je po kmečkih domovih, po revščini, po
slovenski pohlevnosti, ponižnosti, dehtelo je po tistem ved-
nem slovenskem življenju, ki se je počutilo srečno le nekje
daleč zunaj, v vaseh, v gorah, v mesta pa komaj upalo stopi-
ti. - Ko se je pa zmrščilo, ko so se kmečke množice porazgu-
bile po vaseh, po gorah, se je oglasilo tisto zoprno, tuje,
nam sovražno. Takrat je po vseh mestih zaudarilo po tistem
starem, gnilem, zatohlem, kakor bi obstal zunaj pri oknu, ki
so ga na dolgo zaprti sobi pravkar odprli. In slovenskega člo-
veka, ki je moral prek noči ostati v mestu, je obšla trudi-
nost, plašnost, kakor bi bil nekje daleč na tujem, od koder
nikdar več ne bo našel poti domov.

Kako strašno je bilo nekoč življenje v slovenski do-
movini, kako brezupno za našega človeka, ko mu je vedno za-
udarjalo po tem zatohlem. In to zatohlo je ostalo po naših
mestecih vse do te vojne. Nismo mogli, ne znali docela prez-
račiti slovenske domovine. Da, celo zahotelo se je nekemu,
da bi se naša mesta, in to vsa, spet zasmradila, kakor se
zasmradi luža sredi travnika. In vsa ta štiri leta so se
premnogi trudili, kako bi tisto, osvežujoče, ki je bilo pov-
sod, in ki je prihajalo od nekod v ta mesteca, zatrli in ka-
ko bi v naša mesta navlekli samo gnilobo. Ubijali so, stre-
ljali v imeru gnilobe in tega smrada. In hoteli so slovens-
ko osvežujoče, ugonobiti tudi po vaseh, po gorah in slovens-
ka domovina naj bi se spremenila v eno samo zatohlo kotlino,
kjer lahko samo še golazen živi.

Da, statistike, dokazi, kritika...

Brez skrbi. Slovenski narod ima edinstvene dokaze za
svojo samobitnost, za pravico do samostojnega življenja in
nič manj do vseh teh krajev, čeprav je tam morda samo naša
manjšina.

Tisoč let in še več se je nad slovenskim ljudstvom vršilo eno samo nasilje, dan za dnem, leto za letom. Tisoč let so z vseh strani pritiskali na slovensko ljudstvo, prihajali nadenj, ga ubijali, mu jemali jezik, ga usužnjevali in trebili, kakor se trebi pragozd. Slovensko ljudstvo ni bilo pragozd, bilo je dovolj kulturno ker sicer ne bi vzdržalo tega strahotnega uničevanja. Ako je slovenski narod vzdržal ta naval, ako se je vendarle po vseh teh krajih ohranila naša manjšina, ali ni ta manjšina pomembnejša, kakor tista z nasiljem prišla in z nasiljem ustvarjena večina? Slovensko ljudstvo ni nikdru z nasiljem izpodrinilo niti enega človeka. Pa zato naš človek; ki je danes tu in tam morebiti v manjšini, predstavlja v resnici veliko, veliko in močno večino. Kjer koli živi en sam naš človek, ta ni nikogar ubijal, ta ni nikogar spodrinil, ta živi tam tisoč let, ukoreninjen, spojen z zemljo. In če jih živi deset, jih je za sto, za petsto in nemara celo za tisoč drugih. Zakaj vsi ti drugi so tja prišli, prišli pred nedavnem; prišli z orožjem v roki in našega človeka ne samo spodrivali, temveč tudi ubijali, ako se jim je zdelo potrebno, ako so mislili, da jim je na poti. In ako ga niso ubili, ga niso, ker je bil preveč spojen z zemljo, z našo zemljo. Do te svoje zemlje, ki jo je v dolgih tisočletjih, v zadnjih štirih letih pa naravnost v potokih slovenska kri vso prepojila in blagoslovila, do te zemlje mi danes imamo polno pravico.

Naš boj s Švabi, z Italijani, z Mađžari ne traja samo po slednja leta, kakor nekateri mislijo. Naš boj traja tisoč let, en sam strašen boj, v katerem nekoč, ko so ga bili naši predniki, ni bilo videti konca, ki pa se danes, v naše odrešenje, vendarle končuje. Kakšno statistiko pa naj prinesemo? Ko vendar živimo v enem samem boju, celih tisoč let v enem samem krvavem boju za svojo svobodo, za svojo samostojnost? Mi nismo nikdar sklepali miru, mi bomo šele danes sklenili mir s svojimi sosedi, ako so voljni priznati našo svobodo. Danes se bodo zaprle meje, ko tujci ne bodo več prihajali k nam z orožjem, da bi nas trebili. Mi hočemo miru, hočemo ga z vsemi sosedi, kakor hitro so voljni odložiti orožje, s katerim so nas do danes ubijali in si delali svojo večino. Mi potrebujemo miru, mi hočemo živeti kot dobri sosede z vsemi, a samo pod enim pogojem: da nam priznajo to našo sveto zemljo, za katero je bilo v enem samem tisoč let trajajočem boju prelito toliko naše dragocene krvi. Zahtevamo pa vse tisto, in samo tisto, do česar imamo

sveto pravico; a ne po današnjih statistikah, ko je na tisoče, da, stotisoče naših ljudi pobitih in iztrebljenih po teh krajih. Po statistikah pač, a ne po tistih, ki jih dela vojna, tem več po tistih, preden se je vojna začela. Take statistike se nam ni bati, zakaj naš boj je dolg, dolg kakor nobena vojna na svetu. In po tej statistiki bi mi segli celo tako daleč, da bi se naši sovražniki zgrozili. Zato so Trst, Gorica, Celovec, Beljak, Radgona, Monošter tako naša mesta, kakor vsa druga, ki so pri nas. Pred več ko sto leti sta bila Celovec in Beljak skoraj bolj slovenski kakor Ljubljana. V teh stoletjih slovenski narod ni nad nikomer v Ljubljani napravil niti najmanjšega nasilja, in vendar je Ljubljana postala že davno popolnoma slovensko mesto. Slovenski narod si je svojo večino zbojeval s svojo kulturo, ne pa z nasiljem. Mi imamo svojo večino, veliko in lepo večino. Ta naša večina živi po vaseh, po gorah, dolinah. Ne spadajo gore, polja, travniki, vasi, doline, reke, ceste k mestom, mesta spadajo k pokrajini.

(Iz "Ljudske Pravice")

Kajuh:

- SLOVENSKA PESEM -

Samo milijon nas je,
milijon umirajočih med mrličji,
milijon, ki pijejo mu kri biriči,
en sam milijon,
ki ga trpljenje krotoviči
in vendar ga nikoli ne uniči!
Nikoli in nikdar!
Zato ker nismo trhle bilke,
ki po toči ovane,
ker mi nismo le številke,
smo ljudje!
Edino hlapci cviliijo ponižno kakor psi
in lajajo, da nas je malo,
da bi v uporu vse pobralo...
O, če ljudi bi ne bilo pri nas,
ljudi, ki ne ubogajo na vsak ukaz,
tedaj bi naš že kdaj odnesel plaz.
Tako pa še živimo,
čeprav nas je milijon samo,
zdahtili bi, da ne trjimo
z uporno, dvignjeno glavol

- NEKAJ MISLI O NAŠEM KMETIJSTVU -

Malo je ljudi med nami, ki bi razmišljali, kakšno bo naše kmetijstvo po vojni; kako bo treba obdelovati polje, vinograd in sadovnjak. Hes, da ni mogoče vsega vnaprej vedeti, vendar moremo vsaj slutiti, da bo precej drugačno.

Ta članek se nanaša v glavnem na razmere v vinorodnih krajih, ki so po zasedbi Italije prvi občutili gospodarsko krizo. Radi lege dežele se naša vina po gradaciji niso mogla kosati z onimi iz notranjosti. Pot, ki se je odprla neposredno pred svetovno vojno v Ljubljano, Gradec, Dunaj in Frago, je meja zaprla. Poleg tega pa so začeli laški trgovci in celo domačini v naša mesta uvažati vino iz Italije. Iz vzeta ni bilo niti podeželje, čeprav je bilo domačega vina dovolj. Severozapadna Primorska se je močno oprijela laških vin, ne oziraje se na kakovost, temveč samo na moč in ceno, četudi so bila ponarejena. Poleg tega je 1923. deželna uprava vpeljala užitninski davek. Vsak vinogradnik je moral plačati od hl vina 20 lir, če ga je prodal ali doma porabil. Žganjekoha je bila posameznikom prepovedana. Trgovci in konsumne zadruge, ki so prej blage useljevale na kredit, so postajale previdnejše in so dolžnike, ki se jim ni so zdeli dovolj trdni, začele celo terjati.

Nastopila je propagandna doba za žitno bitko. Nekateri so se dali premotiti in so sejali izključno pšenico. Mali posestniki so s preveliko gotovostjo računali na drugi pridelek, ki pa ni bil redno poveljen; škodo so trpeli sami. Država je razpisala tudi nagrade. Toda predpisana površina je bila taka, da so jo bili deležni le veleposestniki. Ustanovljene so bili tudi gospodarske in kmetijske zadruge, ki so prva leta še dobro uspevale, potem pa so nekatere radi slabega vodstva ali nepoštenja propadle, druge pa pod nasilnim pritiskom državnega nadzorstva, katerega so vodili po večini upokojeni višji laški častniki. Odborniki so le gledali, nadzorstvo je pa zadruge izkoriščalo in sleparilo. Večina zadrug je morala likvidirati z velikimi izgubami, ki so jih potem morali plačevati člani.

Po raznih občinah so imeli tudi zavarovalnice za zivinske nezgode, ki so jih upropastili slični vzreki.

Radi denarne krize se je mnogo ljudi oprijelo prekučevanja z živino; nekateri so imeli koncesijo, drugi pa

skrivaj. Nekateri so šli res za zasluškom, ker niso imeli drugih dohodkov; dosti pa jih je bilo, ki so imeli lepa posestva, pa so najemali za domača dela tuje moči, ker jih je gnal pohlep po denarju. Med njimi so bili tudi taki, ki so jemali s seboj svoje mešetarje, da so lažje in ceneje kupovali. Najbolj podlo pa je bilo to, da so zvijsčno zahtevali od prodajalca - pod pretvezo, da je živina boljša - naj vzame živino nazaj, ali pa da mu vrne gotovo vsoto denarja: tega so se brezvestniki posluževali zlasti v primerih, ko jim ni kazalo dovolj profitirati pri njihovem umazanem poslu. Ako je prišlo do tožbe, je stroške trpel prodajalec, ker so bili živino zdravniki navadno naklonjeni prekupevalcem.

V nekaterih krajih so se kmetje zanimali tudi za sadjarstvo. Zlasti so se zavzeli za nove zvrsti breskev, katerih pri delek pa je zahteval precej stroškov. Vendar so nekateri iztržili zanje lepe denarje. Toda konkurenca je bila velika in se včasih ni splačalo niti obirati niti voziti na trg.

Mi smo na tem, da se vrzemo domov in se moramo že zdaj pripravljati na novo življenje, nove razmere. Zavihati si bo treba rokave. Obdelovanje zemlje in kmetovanje sploh bo treba izboljšati. Kjer se bo le dalo, bo treba vpeljati stroje. Za nabavo strojev in drugih kmetijskih potrebščin, pa tudi za vnovčenje pridelkov, bo treba ustanoviti zadruga. Vsi vinderjci bi bili obvezani dati v zadruga grozdje odnosno mošt, kar bi se plačalo na podlagi sladkometera. Tako bi se kakovost vina izenačila in odpadlo bi delo s pretakanjem in polnjenjem in s tem združeni stroški pojevin in popotnic (bariglic). Ve mo pa, da bi bil s tem udarjen ponos nekaterih, ki pridelajo posebno dobro kapljico in so vajeni vabiti sorodnike, prijatelje in kupce v klet, kjer se toči in pije iz velikih sodov. Toda, časi se spreminjajo.

Potrebna bo tudi obnova zadružnih zavarevalnic, ki bi s svojim koristnim in poštenim delovanjem vršile propagando in zanimanje. Meso ponesrečene živali naj bi se prodalo doma po sporazumni ceni med živinzdravnikom in odborniki. Sploh bi morala zadruga skrbeti za to, da prekupevalce čim bolj onemogoči, kar je v korist proizvajalca in potrošnika. Za delovnega človeka ne bo manjkalo pošteno zasluženega kruha.

Sadjarstva se bo treba bolj oprijeti. Gojiti se bo splačalo zlasti češnje, breskve in hruške zgodnjih zvrsti. To gre v promet, ko drugod še ni sadja. Jabolka pa pridelajo na kra-

njskem in Štajerskem dovolj in boljših kakovosti. Tudi tu bo do potrebne zadruga: za nabavo potrebščin, poskanje trga, za sortiranje, hladilnice, zaloge in za druge probleme, ki jih zadruga lažje in koristnejše reši, kot vsak posameznik zase.

Gnojen umetnih gnojil je v naših krajih premalo poznan. Do gnano pa je, da umna uporaba teh snovi poveča pri gotovih rastlinah pridelek za 50 - 100%. Z ozirom na dejstvo, da ne razpolagamo z velikimi površinami orne zemlje, je gnojenje z umetnimi gnojili zadeva, s katere se bo treba do dobra seznaniti.

Tudi gospodarska poslopja so problem, za katerega se bo treba bolj zanimati. Stare vasi so bile zidane v srednjeveškem slogu, preveč na gostoto, prav na kupu. Danes bomo ta sistem skušali odpraviti zlasti v vaseh, ki so požgane ali porušene. Težiti moramo za tem, da stoji vsaka kmetija sama zase, loče na od sosedove. Graditeljem novih hiš in gospodarskih poslopij, ki bi ne imeli prikladnega prostora na razpolago, bodo morali sosede na pomoč. Težko je odstopiti košček zemljišča, zlasti če je blizu doma, toda v takih okoliščinah je treba širrokogrudnosti. Zabraniti bo treba pretiravanje cen. Sovraštvo med sosedi mora izginiti. Tožbarjenje v kmetijah! Nova poslopja naj ustrezajo potrebam in namenu, in dolžnost nas vseh bodi, da pomagamo vsakemu, ko je v sili in stiski. Dobrota je sicer sirota, toda človeka plemeniti in mu življenje sladi.

-Maks Jogan -

*** * ***

ZDRAVICA

Komur mar za reč je našo,
dvigni se, pa primi čašo!
Od navdušenja razvneti
te zdravico čemo peti:

Zemlja naša,
ta-le časa je nalita Tebi v čast!
Bog Te brani,
da častita, ponosita nam boš last!

*** * ***

T U J S K I P R O M E T

Kako vnovčiti pridelke onih predelov, v katerih radi oddaljenosti in nepripravnih prometnih zvez nimajo ustrezajoče cene, je eden najvažnejših problemov vsake dežele.

V zadnjih letih pa se je v Sloveniji razvila posebna panoga gospodarskega življenja, tujski promet, ki obeta ta problem razrešiti v dovolj visoki meri. Ta gospodarska veja pa ustvarja še druge pogoje za gospodarski razvoj dežele in obširne možnosti za dvig socialnega stanja v naši ožji domovini.

V teh dneh, ko nam je misel na dom vsak dan bolj nemirna radi stopnjevanega hrepenenja in nestrpnosti, ne bo odveč, če na kratko označimo nekaj činjenic, na katerih bo marsikdo presodil, koliko se daje prilike domače okolice čim izčrnejše okoristiti z njimi.

Karašcanje mest in njih industrializacija je napravila meščana in delavca pravega jetnika zidovja. Ogromne stanovanjske kasarne ga neprestano vežejo na močno omejen prostor, ki je izrabljen do take akrajnosti, da mora celo družinski razgovor teči pod glasom, drugače vedo naslednje jutro njegovo vsebino vse stranke v hiši. Ko pride na ulico, zid, v pi sarni ali tovarni spet zid, vsepovsod zid. Ta zid mori meščana dan za dnem, leto za letom. Pa ne samo zid: radi stopnjevanega razvoja industrije je ozračje vedno bolj zadimljeno, v starih predelih mesta, ki so higijensko običajno zanemarjeni, pa naravnost dušeče. Pomanjkanje sonca in svežega zraka nudi možnost razvoja najrazličnejših bakterijam in bolezenskim bacilom, dosledno pa slabi telesno odpornost in povzroča, da se mladina krhko razvija.

Sodobni meščan je spoznal, da je zdravje in smiselnost življenja nujno povezano s prosto naravo; zato je začel iskati najrazličnejša sredstva, da se naravi čim bolj približa in njenim osvežujočim silam povrne. Opravičenost teh teženj so tudi priznale oblasti v taki meri, da so z najrazličnejšimi ugodnostmi omogočile meščanom obisk v naravo. In zadnje čase pred vojno so se zlasti ob sobotah in nedeljah in drugih praznikih zgrinjale na mestnih kolodverih ogromne množice ljudi hlepečih src: ven, na deželo, v naravo.

Te množice pa se ne vsujejo na podeželje kar brezsmiselno, temveč ima vsak že več ali manj določeno območje, kjer

upa, da bo njegovim željam in potrebam najbolj ustrezno.

Ta ne samo domačini, tudi tujci prihajajo k nam prav radi. Saj je v svetu Slovenija znana kot jugoslovanska Švica: imamo pa še eno znatno prednost, to je morje.

Za razvoj tujskega predmeta ima naša dežela izredne pogoje. Že lega sama je izredno ugodna. Naša zemlja je sotočje najrazličnejših silnic: tu je najugodnejše izhodišče v vso Srednjo Evropo; tu je osrednje terišče treh indoevropskih ras: slovanske, germanske in romanske; tu se stapljata dve osnovni evropski kulturi: vzhodna in zapadna. Za pestrost našega ozemlja je poskrbela tudi narava sama: tu sovpadata celinsko in namorno podnebje. Radi tega se letni časi v vseh svojih značilnostih najizraziteje uveljavljajo: pomlad v svojem bujnem zelenju in opojnem cvetju, poletje z zmerno toplino in dovoljno vlago, jesen v bogatstvu prelivanja barv dozo revajočih plodov in listja, ter zima, ki nudi s svojimi posebnimi čari zdravja in počitka človeku in prirodi. Naša zemlja je obogatena s takimi naravnimi lepotami, da je tujsko mu prometu omogočena nezmanjšana razgibanost v vseh letnih časih: morje, jezera, reke in potoki, slapovi, idilične doline, gore, podzemeljske jame, itd. Koliko priložnosti, da doma čina in tujea privabimo in navdušimo!

Ako te naravne lepote povežemo še z zgodovinskimi in umetniškimi znamenitostmi, z različnimi ljudskimi običaji, s poživitvijo smisla za narodne nose, z verskimi slovesnostmi, s prosvetnimi in sportnimi prireditvami, pridemo z lahkoto do spoznanja, da nam ne bo pretežko vsakega obiskovalca kakršne koli kraja za našo deželo navdušiti, da ji bo ostal zvest prijatelj in goreč propagator njenih lepot.

V Sloveniji je obstojala za povzdigo tujskega prometa posebna organizacija Tujsko-prometna zveza, ki je imela svoje podružnice po vseh večjih mestih, pa tudi drugih manjših krajih, ki so bili za tujski promet pomembni. Ta organizacija je imela ozke stike z Avtomobilskim klubom, s Slovenskim planinskim društvom, alpskim plezalnim društvom "Skala", z različnimi znanstvenimi, prosvetnimi, sportnimi in drugimi organizacijami, da so v skupnih posvetovanjih smotreno usmerjali svoje delovanje v čim večji razmah tujskega prometa. Ta organizacija je oskrbovala propagandni tisk (brošure, slike, lepake), obenem pa dajala pečeželju z načrti in nasveti pobudo za ustvarjanje okoliščin, da se ta gospodarska panoga čim bolj razraste in ukorenini. Irirajala je in organizirala ra

zna potovanja in zanimive prireditve tako za tujce, pa tudi za domačine. Na ljubljanskem velesejmu je imela stalno svojo propagandno razstavo.

Vo mestih in letoviških krajih pa tudi po vaseh so se snovale posebne združbe: Cipeševalna društva z nalogo vzbuditi med prebivalstvom v svojem območju smisel in ljubezen za naravno lepoto. In ponekod so ta društva izredno uspela: ceste in ulice so postale čiste in snažne, zasadili so smiselne dreverede, uredili parke, zunanost hiš in poslopij sploh je zablistela v svežih skladnih barvah, po oknih in balkonih je zažarelo cvetje, obnovili so starinske kapelice in znamenja, vrtovi so se prerodili v okusnosti prenovljenih ograj in v petrosti in koristnosti načrtne ureditve, izginila so zanamajena in nehigijenska stranišča in gnojišča in, pod uplivom nastajajoče dostojnosti in lepote na planem, se je v ljudeh razvila gorečnost v lepotnem in zdravstvenem pravcu izpopolniti tudi notranjost njihovih poslopij. Nekateri mestni predeli li so bili kakor okopani, in v marsikatero vas si prišel kakor v kak letoviški park.

Li izgovora: lahko tam, kjer je kaj pod palcem. Dosti se da napraviti tudi brez stroškov, le smisla je treba in pa skupne volje. Sicer pa ni to napisano za dni, ki so bili, temveč za razgled v bodočnost. Porušena je marsikatera naša vas, uničeni številni domovi: in tu bo možnost, da se marsikaj izboljša, in se izboljšati mora. Graditi bo treba po načrtu, tako vas, pa tudi domačijo. Prepričan sem, da bodo oblasti pomagale tako z načrti, pa tudi gnetno. Najhitrejše in najuspešnejše pa je srce soseda. Treba bo zlasti polagati veliko pажnjo na higijensko ureditev vasi in poslopij. Ob tej priliki je primerno omeniti, da se v domovini že ustanovljene posebne komisije, ki imajo nalogo baviti se s temi vprašanji in ugotoviti način najkoristnejše rešitve. Napisan je bil tudi natečaj za gradbeni načrt, ki naj bi ustrezal vsem sedebnim potrebam kmeta in delavca. Poleg koristnosti je pa treba uvaževati tudi smiselnost v slogu: tominska domačija ima svoj poseben tip, pa bi pri vsej svoji koristnosti smešno učinkovala sredi kraške vasi. Lepota vasi in urejenost hiš je ena najjačjih sil pri uveljavljanju tujskega prometa.

Važno vlogo pri razpredanju tujskega prometa pa imajo oblastvene in zasebne socialne ustanove, ko postavljajo za izvrševanje svojih nalog razne domove. Z ozirom na žalostne

posledice, ki jih ima strašna usoda naše domovine, moramo predvidevati nujno potrebo zavetišč za deca, domov za invalide, zdravilišča za razne bolezni. Jasno je, da bo oblast vse te ustanove načrtno razporedila po vsej deželi upoštevajoč podnebne in zdravstvene pogoje, pa tudi splošno korist prebivalstva.

Našim gorjanom pa bo zlasti koristila organizacija planinstva, kajti izleti v gore so postali našemu meščanu, uradniku in delavcu, prava strast. "Akor povsod pa je tudi na tem področju potrebno zanimanje in sodelovanje domačega prebivalstva. Izgotovitev markacij ali zaznamovanje poti in stez, zgradnja planinskih domov, koč in zavetišč, donesajo redno trajne in plodne obresti.

Tri vsakem podjetju, ki naj doseže čim izčrnejši uspeh, pa je nujno sodelovanje, tako že pri načrtu, kot pri gradnji. Potrebna pa je še iznajdljivost in podjetnost v neposredni zvezi z uvidevnostjo za skupno korist. Smisel in solidnost, domačnost, vljudnost in obzirnost domačinov, so poteze, ki imajo poleg pisane in tiskane propagande največjo privlačnost.

Za opis vseh najrazličnejših motivov, ki bi služili za čim širše razgibanje te gospodarske panoge, pa bi bilo treba daljšega in podrobnejšega proučevanja, in bi opis zavzel preveč prostora. Raznačenih je le nekaj glavnih, ki naj bi bili le nekak okvir, v katerega naj bi vsak, ki se bo za ta problem zanimal, po svojem najboljšem okusu načrtno primerjalno risbo svojega domačega kraja in tako koristno pripomogel v izgradnji mozaične mreže slikovitih možnosti, ki jih nudi naša zemlja v izboljšanju življenjskega stanja našega v tej vojni tako razbičanega človeka.

- Mirko Tozon -

--- --- ---
Mesec v izbi

Svetlo predpostavljaj, glej; mesec, sije,
kot kačhr sneg blesteči vsi zemljo pokrije.....
Obrnen glavo navzgor, glej, mesec bel in čist...

Spet nagnen glavo
in k tebi v daljavo,
tja k tebi, moj daljni dom, vas,
miesplava tožen vzdih...

--- --- ---

Poskakini:

ZAKAJ SEM NA SVETU ?

Zakaj sem na svetu - pri sveči goreči,
v šotoru sede , preišlujem;
morda zato, da blodeč po tem blatu grehote
si dušo podkujem?

Da bil bi v nesreči, ki te doleti,
popolen junak?
Da bi srečo, ki tudi jo vsak doživi,
ne obračal napak?

Morda zato, da bi v jasnih trenutkih
se tega zavel:
da vz. lic lepim in dobrim namenom,
počasi sem v lužo zašel?

Morda zato, da bi v dežju, viharju
si solncnik razpel,
da v varstvu njegovem bi pesem veselo
sam sebi zapel?

Ali zato, da iz čaše ljubezni
bi včasih se malce napil?
Ali pa morda zato, da namenom
bi drugih koristen bil?

Ali zato, da bi celo življenje
pri delu garal,
in bi na starost, do kraja izgaran,
se Bogu dopal?

Ali zato, da bi druge izrabil
sebi v korist
in bi za tem čemerno užival
ubogih zavist?

Ali zato, da s poštenim imenom
bi drugoval
in za nameček bi svojim občanom
županoval?

Ali pa, da bi po svetu se klatil
kot pohajač
in bi na starost prinesel domov
par raztrganih hlač?

Pa morda zato, da v iskanju resnice
zaman bi večkrat postal
in bi šop nerazrešljivih uganek
ob smrtni uri spoznal?

Ali pa morda, da z ljubico sladko
gradove v oblake bi zidal
in za spremembo v gradbenem slogu,
bi kmalu se k drugi podvizal?

Ali pa bi vsak dan obvezno
molil brevir,
da bi na vrata lahko napisal:
"dušni pastir"?

Ali zato, da bi svojemu rodu
novo idejo podaril
in bi potem o tej novi pomoti
celo življenje dohtaril?

Ali pa morda v mladostnih zablodah
bi se izžil,
da bi kasneje, prezgodaj postaran,
se pokoril?

Ali da morda, v skrivnostni naravi,
duha bi razpel
in bi za tem še kakršnemkoli
božanstvu zapel?

Ali pa morda, da ženo si vzajem
in si otroke vzgojim,
da bi ob zadnji uri te kljukaste
verze zapustil njim?

Ali da v zvezdnati noči bi morda
vsemirje občudoval
in bi pri tem še kdaj izračunal
kako brezupno sem mal?

Ali pa, da bi cesarju prisegel
in zanj se tudi boril,
da bi še -radi njegovih muh-
nedolžne ljudi moril?

Ali da morda resnici bi gledal
v megleni obraz,
da bi tako, prezgodaj zaslutil
onstranstva mraz?

Ali da bi od te šmentane godlje
vsakega malo pokusil
in bi z želodcem skvarjenem, tudi
tako živeti poskusil?

Da morda stoterim mogočim pravilom
bi kdaj zadostil,
da bi med tem ta skvarjeni svet
iz mene norce bril?

Morda pa, da bi po zgrešeni poti
do tega spoznanja prišel,
da bodi kdorkoli in delaj karkoli,
boš vedno napel le uspel?

Da bodi bogat ali reven po umu,
po blagu, po svojih strasteh,
polagal račun boš le svojemu razumu
ob gotovih dneh?

Ta najbrž zato, da v tej mesni posodi
prenesem iz roda v rod,
v duši prešerni, pregrešni, slepotni,
kup slabih dobrot!

SLOVENSKI RDEČI KRIŽ

Iz idealnih namenov se je ustanovil Rdeči križ in velike so njegove zasluge za človeštvo. Zlasti se je to izkazalo ob vseh vojnah in vselej, kadar so zalele človeštvo velike elementarne ali druge nesreče. Zato je tudi ves svet priznaval koristno delo Rdečega križa, zato smo tudi Slovenci vedno podpirali Rdeči križ.

Toda včasih je med nami nastalo tudi nezaujanje do Rdečega križa, a to ne radi Rdečega križa samega, temveč zaradi ljudi, ki so nastopali v njegovem imenu. Da povemo kar odkrito! Do Rdečega križa, ki je bil v rokah okupatorja, ni smeli imeti onega zaupanja, ki bi ga hoteli imeti. Rdeči križ v rokah okupatorja je namreč bolj prikrival zločine nad našim narodom, kakor pa resnično pomagal našim ljudem v njih največji stiski. Bilo je pa tako, kakor je moralo biti in ker se ni dalo spremeniti, da je namreč tudi iz najboljših stvari nastala slaba stvar, kakor hitro se je je dotaknil - okupator.

Danes pa je stvar drugačna! Danes je Rdeči križ v naših rokah, danes ni Slovenski Rdeči križ samo po besedah slovenski, temveč tudi dejansko, danes je čisto naš. Zato pa se je tudi naš odnos do Rdečega križa izpremenil iz temelja. Danes je Slovenski Rdeči križ naša narodna organizacija, ki je ne moremo pogrešati, ker brez nje naš narod kratko malo biti ne more. Kajti vojna nam je zapustila tako dolgo vrsto težkih nalog, ki jih brez Slovenskega Rdečega križa sploh ne bi mogli rešiti.

Kdo bo vendar skrbel za naše internirance, če ne Slovenski Rdeči križ!

Kdo bo skrbel za repatriirance, če ne naš Slovenski Rdeči križ! In kdo za vse tisoče ljudi, ki so bili pregnani z doma, kdo za vse one, katerih hiše so bile požgane, če ne naš Slovenski Rdeči križ!

In kdo bo skrbel za prizadete od bombnih napadov, kdo za žrtve raznih eksplozij, kdo za vse druge, ki so trpeli zaradi vojne, če ne naš Slovenski Rdeči križ!

In kdo bo skrbel za naše junake, za naše ranjene vojake?

Buino Slovenski Rdeči križ.

Te naloge, od katerih je že vsaka po sebi tako veli-

ka, da zahteva največje napore, more rešiti Slovenski Rdeči križ le, če mu vsi damo potrebna sredstva. Ta sredstva mu tu di moramo dati, ker dela Slovenski Rdeči križ v interesu nas vseh, ker rešuje naš narod. Samo preudarimo! Ali bi bili še narod, če bi nam propadli vsi, za katero mora skrbeti Rdeči križ? Ali niso naše vrste že tako strahovito zredčene, da se moramo z vseni silami boriti za vsakogar, ki ga je še mogoče rešiti? Ne gre danes le za karitativno delo, ki ga opravlja SRK, danes gre za več, gre za rešitev našega naroda.

S tega vidika treba presoјati delo našega SRK, s tega vidika pa tudi našo narodno in razredno dolžnost do te naše nujno potrebne organizacije. SRK nam hoče in nam bo ohranil to, kar nam je dala svoboda, ko je odprla vrata vseh taborišč, ječ in mučilnic, v katerih so hirali in umirali naši ljudje. Ti ljudje morajo biti pešeni ne le trpljenja, temveč tudi zapet pridobljeni za naše skupne in tudi ustvarjalno življenje. To pa je delo Slovenskega Rdečega križa. Logičen za ključek je zato samo eden: Vsak Slovenec mora do dna izpolniti svoje dolžnost do naroda in do borcev in mučnikov za našo svobodo in zato podpirati resnično in krepko SRK - veliko organizacijo za vse naše ljudi v stiski in bedi!

(Iz "Slovenskega Poročevalca")

.....

Kajuh:

J e s e n s k a

Še pomnite, tovariši, kako bilo je sleherno jesen,
kako smo verovali v tistih dneh:
spomladi se vzdramilo bo v ljudeh?
Tako smo vselej hrepeneli,
brez hrepenenja ne bi doživeli
jeseni, ki prihaja zdaj,
jeseni, ki ni naša
in vendar naša bolj ko vse do zdaj.
Od vsepovsod: z gora, gozdov,
s porušenih domov in iz grobov
kriči:

Zaupajte, tovariši, verujte!
V jeseni tej ni hrepenenje kalna voda;
kot divji, hrzajoči konj
prihaja k nam svoboda!

.....

NAŠI GROBOVI V FRANCIJI

234. slov. četa (7410) je zgubila pretekli mesec prvega moža, odkar smo zapustili Sardinijo.

23. julija 1945. je neizprosna smrt dohitela našega draga zega tovarisa Albina Beguša, mirnega in delovnega človeka. Rodil se je 21. februarja 1912. v Pečinah blizu Sv. Lucije. Bil je še neoženjen.

Nesrečnil se je v Rove Tunnel, med Fort de Boucon in Marseillonom, ko se je splav, na katerem so naši ljudje prepeljevali težka kolesa telefonske žice, nagnil in so ga kolesa potegnili s seboj v vodo. Vse iskanje je bilo zaman: njegovega trupla ni bilo mogoče najti. Šele četrty dan smo ga našli, ko ga je voda vrgla na vrh, kake tri km od kraja nesreče. Pokopan je na vojaškem ameriškem pokopališču v Draguignanu, med Toulonom in Mico, kjer že počivata še dva druga tovariša iz naših čet. - Kaj jim bo tuja zemlja lahka!

*

354. slov. četa (7418) pa je 19. avgusta 1945. zgubila Tovarisa Josipa Fajkovića iz Boskari, občina Sv. Vincenc pri Pazinu. Po izjavi tovariša, s katerim sta skupno opravljala službo pri vodnem zbiralniku, se je Fajković okrog 14 ure nekam oddaljil. Je pa to storil zadnje čase večkrat. Ker ga pa ni bilo nazaj niti do zamenjave, ki se vrši ob 16 uri, je tovariš takoj ob povratku to sporočil v četi, ki se je takoj odpravila, da ga poišče. Preiskali so vse okrog zbiralnika, toda zaman. Medtem pa ga našel nek domačin, kakih 200 metrov proč, v gostem grmovju obešenega, kar je takoj javil ameriški policiji. Ko je komisija, ki je takoj prišla na lice mesta, svoje delo opravila, so truplo sneli in ga odpeljali v Aix.

Pokojni je bil rojen 6. aprila 1910 in zapušča ženo ter dva otroka. Bolehal je že dalj časa na živcih. Nadi močnega živčnega napada je bil 5. avgusta nemudoma odpeljan v bolnišnico, a se je vrnil že drugi dan, in zdelo se je, da predpisana zdravila vplivajo nanj zelo pomirjevalno. Po prejemu pisma, ki vsebuje zelo nejasne vesti o pokojnikovi družini, pa se je njegovo stanje spet poslabšalo. Nadi njegove mirne in tihe naravi pa ni bilo na njem opaziti kakih posebnih sprememb, najmanj pa je mogel kdo vsaj slutiti tako nesrečo. - Naj počiva v miru!

O. Župančič:

= Zlata oranža =

Pala je, pala	Kdo pa zagnal je
zlata oranža	zlato oranžo
deklici v krilo.	deklici v krilo?

Tiho odzadaj
že je priskočil,
s prsti zaslonil
njene oči.

Kdo je? - Moj ljubček!
Kdo še? - Moj dragi!
Kdo še? - Nič, vihra,
pojdi mi proč!

Ne, in nadalje?
Nič. Iz naročja
se zakotali
zlata oranža po tleh..

DJEVOJKA I SUNCE

Djevojka je u gori zaspala,
svojim licem goru obasjala.
Irkosila žarkome sunašću:
"Žarko sunce, ljepša sam od tebe,
i od tebe i od brata tvoga,
tvoga brata, sjajnoga mjeseca."

To je suncu vrlo mučno bilo,
pa se sunce Bogu potužilo:
"Daj mi, Bože, da joj lice spalim."

"Nemoj, sunce, daću joj ja gore;
sitnu djecu, muza pijanicu."

-Bosanska narodna-

--- --

--- Jezik je zrcalo značaja narodovega ---

--- --

--- R O Ž M A R I N ---

Cvete dekletu rožmarin,
oj, rožmarin zelen;
ne našel bi v deželah treh
fant zaljšega noben.
Le cveti, cveti, rožmarin
in duhti skozi vas.

Izd okno pride fantič mlad;
"Jaz moram v boj krvav.
Baj, dekle, rožmarina, ti;
še šopek mi v pozdrav.
Ko puške bodo pokale,
na te mi bo spomin."

Dekle na okno skloni se
in utrga vršič mlad,
in vsa solzna ga fantiču
pripne za gumbič zlat.
"Na, fantič, rožmarina, ti,
saj ljubim te srčno."

Ko v jutru slanca pala je
na širno, širno plan,
duhteči bil je rožmarin
na oknu ves požgan.
Oj, sijaj, sijaj sonce, ti,
na mrtvi rožmarin.

Ko bil je rožmarin požgan,
zadele kroglice tri
so fanta mladega v srce
in pal je v črno kri...
Oj, plakaj, plakaj dekle, ti,
tvoj fantič mrtev zdaj leži.

*

Tri ljubice

Imam pa tri ljubice,
vse tri so zaubrne,
vse tri so pavršče,
vse tri bogate.
Tulje, tulje, tuljom!

Ena ima tolarje,
druga koraude,
tretja ima jankico
drobno, na bavde.
Tulje, tulje, tuljom!

Vzel bom pa le eno,
tisto ta mlajšo,
ta najbolj uboga me,
imam jo najrajšo.
Tulje, tulje, tuljom!

(Korreoška narodna)

*

ZA KRATEK ČAS

A. Tavčer:

Globoka priprava - France, čeprav dutovski starešina, ni bil nič kaj preveč pobožen. Spoved je opravil enkrat v letu in se tistikrat zato, ker je bil starešina in da "bodo babe molčale". - Bil je nekoliko gluhi in ko se je spovedoval je prihajalo iz spovednice kot renčanje medvedov. - Bilo je pred velikonočjo in starešina gre k spovedi.

Župnik: "Ste se dobro pripravili za spoved?"

France: "Ej, kaku pej, ku duobru."

Župnik: "In na kakšen način?" - Nekaj časa je bilo vse tiho potem pa zarénči iz spovednice: "Ej, na kakšen; prazide sm se počase drsou prote spoudnice več ku ano uro cajta, ku je pej blu pred mano fulka ku strele jan vi pej delaste taku pačasi."

Ne preveč jasno - V Sežani na Krasu je dvakrat na mesec živinski sejm. Ko je bil prvič sejm, je bil v Sežani velik praznik in so bili vsi židovi polni raznovrstnih lepakov. Pri vstopu v vas je bil obešen kválik kričoč oglas, ki je naznanjal spored slovesnosti. Pisalo je tako-le: "Ob 10 uri prihod živine, ob 11 uri prihod civilnih in cerkvenih oblasti, opoldne skupno kosilo."

Ne najlepši - Jurij se vrne od nabora in oče ga vpraša kako je bilo... "Rekli so mi, da ako ne bi imel zlomljeno desno nogo, ako bi ne bil grbast in da če ne bi gledal križem, da bi bil najlepši fant pri naboru."

Astronom - V poletnem večeru se Cene hladi pred hišo in skrbno opazuje luno. Žena to opazi in ga vpraša, kaj tako buli v zrak... "Štédiram, kašn prekleti drenj more je met fulek na lune, kadr je zadnje krajc."

Zakasnelec - Šime kolovrati v nedeljo ponoči iz gostilne proti domu. Pot pa je frdamano grda in možakar konča v kanalu ob cesti, kjer zaspi... Zbudi ga plat zvon. Šime šteje udarce in našteje do 83. - "Ja, pej prmejduš de ne vem, kaku buo dons z babo; taku kasna pej še nesem pršu damu."

